

M. A. Bari

MUSLIMANËT NË PERËNDIM: NDËRMJET GETOIZIMIT DHE ASIMILIMIT

Që nga momenti kur çelësat e Granadës islame iu dorëzuan Ferdinandit dhe bashkëshortes së tij, fati i muslimanëve u vulos për t'u bërë viktimë e shekujve që vinin, jo vetëm në Evropë por edhe gjetiu nëpër botë. Spanja u spastrua prej muslimanëve, kurse trashëgimia e tyre afro tetëqind vjeçare e historisë së civilizimit u çrrënjos me hakmarrje të thellë. Edhe pse turqit osmanlinj bënë një lëvizje përpara në Evropën Lindore dhe për disa shekuj me radhë mbetën fuqia e vetme ushtarake, prapëseprapë nuk mundën ta ndalnin spiralën e tatëpjetës së ummetit. Stagnimi i brendshëm lindi një epokë të nënshtimit e të poshtërimit të muslimanëve nga ana e armiqve evropianë. Me humbjen e frymës islame, u lëkund edhe gjallëria e krijimtaria e muslimanëve. Ato u zëvendësuan nga dogma dhe pasiviteti. Pesëqind viteve të fundit muslimanët kanë zënë një vend të dorës së dytë në punët dhe planet e botës. Madje edhe pas pesë dekadash të dekolonizimit, bota muslimane është konsumuese e ekonomisë së tregut dhe e ideve hedoniste të Perëndimit. Bashkësia muslimane, me thesarin e Kur'anit në duar, po i afrohej fundit thuaja në të gjitha sferat.

Mbarë bota islame, përveç disa vendeve formalisht të pavarura, që i ishin nënshtuar kolonializmit evropian, si “bashkësia më e mirë” (Alu Imran, 3:110) ka përjetuar një metamorfozë të mrekullueshme. Sot në Perëndim, shumica e muslimanëve, përveç atyre të vatrës së nxehtë të Ballkanit, janë ‘imigrantë’ nga tokat ish-koloniale të Azisë e Afrikës. Efekti i hegjemonisë koloniale po fanitet gjithandej brenda ummetit islam, jo vetëm në formën e varësisë materiale e të disharmonisë së brendshme po edhe në servilizmin intelektual dhe shkurajimin psikologjik. Nga ana tjetër, shumë muslimanë po jetojnë me trauma të luftës, të dhunës, të varfërisë, të mosdurimit fisnor e sektar në vetë shtetet e tyre. Shumica e bashkësisë muslimane janë të çorientuar e të shkëputur nga e kaluara e bujshme dhe e ngulitur e tyre.

Psika muslimane akoma është nën ndikimin e ndërlikueshmërisë historike. Në njërin skaj kemi pjellën e imagjinatës koloniale të cilët me zell po i trumpetojnë zërit të mjeshtërve të tyre, kurse në skajin tjetër janë masa e izoluar, e drejtuar përbrenda, të cilët këmbëngulin në atë që ata e kuptojnë si të kaluar (histori) të tyre. Kurse sfiduesit e *status quo*-së i gjen të kapur midis këtyre dy skajeve.

Efekti i tatëpjetës së muslimanëve është ngritja e dallgëzimi i xhahiljetit modern i cili njerëzimin po e largon gjithnjë e më tepër nga e Vërteta dhe Drejtësia. Për pasojë, kjo e ka grabitur paqen nga sipërfaqja e dheut. Njeriu e ka ulur vetveten nga pozita e mëkëmbësit të Krijuesit në një status që nuk i ka hije dinjitetit njerëzor. Njerëzimi po vuan nga një krizë e pashoq identiteti. Edhe muslimanët po ballafaqohen me probleme shumëfarëshe, si në Lindje ashtu edhe në Perëndim. Duke qenë në ballë të të arriturave marramendëse materiale dhe shkencore, Perëndimi ka një joshje hipnotike për popujt e varfëruar të ‘botës së tretë’. Shpërthimi intelektual që shkaktoi të menduarit e lirë dhe kreativitetin gjatë Rilindjes ia arrin kulmin me Revolucionin industrial dhe me monopolin teknologjik të Perëndimit mbi pjesën tjetër të botës. Kjo akoma vazhdon kështu e patejkaluar. Sido që të jetë, pas Luftës II Botërore politika e dominimit brutal ushtarak mbi botën është zëvendësuar me një metodë ‘humane dhe civilizuese’ të shtërngimit e detyrimit. Kjo u ka dhënë atyre një mbështetje psikologjike mbi të tjerët. Meqë Perëndimi akoma vazhdon t'i zaptojë vendet udhëheqëse të punëve të botës, e

jo vetëm në forcën ushtarake e politike po edhe në zotësitë intelektuale dhe organizuese, për miliona njerëz të vendeve të tjera mbetet si një botë e ëndërrave.

Megjithëkëtë, sikur të gjitha perandoritë e së kaluarës edhe Perëndimi e ka shpikur monstrumin (përbindëshin) e vet, miklimin e materializmit ekstrem. Poça po nxehtet së tepërmi që njeriu t'i vazhdojë veçoritë e tij ekskluzive. Bashkësia muslimane ka frikën më të madhe. Gjatë dekadave të kaluara, si bashkësi në zgjerim dhe që i kërkonte të drejtat e veta, asaj i janë hapur caqe të reja sfide. Në tokat e mjeshtërive të tij të mëhershëm gjenerata e parë ka pësuar ndërlkime të pafund psikologjike gjatë përshtatjes me mjedisin 'e huaj'.

Në krahun tjetër, gjeneratat e mëvonshme po përpiqen me gjithë shpirt për të rënë në ujdin me dy botët 'e kundërta me njëra-tjetrën' – me jetën tradicionale muslimane të drejtuar përbrenda dhe me stilin e jetës perëndimore të materializuar e ndërlkuar tej mase. Sistemi i sekularizuar edukativo-arsimor si dhe dinamikat e gjera shoqërore kanë patur ndikim kolosal mbi zhvillimin e ummetit islam. Armiqësia e hapur ndaj vlerave hyjnore si dhe promovimi i relativizimit e shturjes morale kanë patur pasoja shkatërrimtare. Përhapja e kulturës së konsumit dhe e industrisë së zbavitjes e dëfrimit po e bren e bluan frymën e padjallëzisë së njerëzve më të rinj. Shfaqja e reklamave erotike nëpër vende publike dhe qarkullimi masiv i revistave e tablove pornografike po i thërrasin njerëzit drejt shturjes e prostitucionit. Feminizmi radikal, modelizmi, lavdërimi i seksit jashtëmartesor dhe homoseksualizmit janë bërë vegla dhe makineri e modernitetit. Efekti i gjithë kësaj është erozioni moral, çintegrimi i strukturës familjare, keqtrajtimi i fëmijëve dhe sëmundje të tjera sociale. Linja të shumta ndihme dhe muhabetesh po i joshin të rinjtë, përfshirë edhe muslimanët, dhe po kontribuojnë në çorientimin rapid social.

Nga ana tjetër, shfaqja e ummetit islam është për të mirën e përgjithshme të njerëzimit. Kjo kërkon një vizion të gjithmbarshëm e të plotë, duke manifestuar sjellje shembullore në punët e përditshme. Muslimanët për shembull e marrin jetën e pejgamberit Muhammed a. s. dhe të shokëve të tij të cilët plotësisht dhe në çdo aspekt i takonin kësaj shoqërie. Ata jo vetëm që merrnin pjesë në punët e shoqërisë, por edhe luanin rolin kryesor në zbutjen dhe pakësimin e nevojave shpirtërore dhe materiale të njerëzve në përgjithësi. Ata u bënë model roli për pjesën tjetër të bashkësisë.

Muslimanët kudo që janë po përjetojnë një transformim të brendshëm. Muslimanët që jetojnë në Perëndim, duke qenë në zemër të qytetërimit dominant materialist, kanë përpara vetes një barrë shumë të madhe. Përgjegjësia e parë dhe kryesore e tyre është të krijojnë një bashkësi të fortë të veten, të mbështetur në vlera të përgjithshme dhe në pjesëmarrje më të gjerë të të gjitha sekteve e kategorive të muslimanëve. Meqë vizioni islam mbështetet në shërbimin ndaj All-llahut xh. sh., lidhja e dashurisë dhe e vëllazërisë është një parakusht për një forcë kohezive e cila do ta sfidojë xhahilijetin e papërmbajtur të ditëve moderne. Përtëritja e një shoqërie njerëzore të pasur nga aspekti shpirtëror tani është një detyrë e ngutshme dhe e madhe. Në qoftë se muslimanët në Perëndim arrijnë të krijojnë një shoqëri të hapur që do të ketë ngrohtësi e dhembshuri për të gjithë, që do t'i mbjellë identitetin e krenari gjeneratës së saj më të re dhe që do të silllet me përgjegjësi e maturi, kjo do të paralajmërojë fillimin e një epoke të re.

Lufta e muslimanëve për të krijuar njëfarë infrastrukture nëpërmjet themelimit të xhamive, qendrave e shkollave islame, ushqimeve hallall etj., edhe përkundër kufizimeve dhe detyrimeve të skajshme, është një dukuri inkurajuese. Ata, peizazhit perëndimor i kanë sjellur një pamje të re dhe kanë trasuar rrugën për shoqëri pluraliste në shumë vende perëndimore. Këto janë produkte të përkushtimit, vendosmërisë dhe dashurisë së pastër që shumica e muslimanëve e kanë ndaj Islamit. Mirëpo, fatkeqësisht, shumica e këtyre kontributeve madhështore janë të pjesshme. Si rrjedhojë, këto qendra të punëve të mira të pakoordinuara kanë ndikim të vogël kombëtar. Shumë shpesh, ato po dëmtohen e shëmtohen nga jotoleranca

sektare, gjuhësore dhe fisnore. Mungesa e akomodimit dhe mendjegjerësisë po i hedh përtoke këto të arritura të fituara me shumë mund. Kjo hera-herës del fatale për bashkësinë. Bërësit e së famshmes politike “përçaj e sundo”, gjejnë kënaqësi nga kjo situatë.

Karshi kësaj sfide të brendshme, bashkimi është e vetmja zgjidhje. Por fatkeqësisht kjo është një punë shumë e rëndë dhe e lodhshme. Bashkimi është një synim i lakmuar i ummetit islam i cili mund të arrihet vetëm nëpërmjet mirëkuptimit më të gjerë, qëndrimit pozitiv ndaj të tjerëve, hapjes dhe pranimit të larmisë së qenieve njerëzore. Për ta realizuar bashkimin e veprimit, bashkimi i zemrës është elementi kyç. Kjo mund të arrihet vetëm me bekimin e All-llahut xh. sh. Organizatat dhe institucionet me mirëkuptim dhe ndjeshmëri duhet ta marrin mbi vete barrën e iniciativës në këtë drejtim. “*Ndihmoni njëri-tjetrin në mirësi e devotshmëri dhe mos e ndihmoni njëri-tjetrin në gjynah dhe armiçësi!*”, (el-Maideh, 5:2).

Në këtë situatë të lemeritshme, ka muslimanë që pak i njohin rrethanat ku jetojnë. Ekziston padituri, apati dhe fatalizëm i zi. Ka edhe të atillë që, nga frika dhe urrejtja ndaj Perëndimit, tentojnë të fshehen nga realiteti e të mbyllen brenda getove të tyre. Ka njerëz që i dorëzohen lakmisë dhe letargjisë në shkallë të shpërpjesëtuar. Të tjerët që dëshirojnë të bëjnë diçka kapin qasje e metoda shumë të ngushta e thjeshtëzuese. Nga ana tjetër ke elitën e fuqishme, mbeturinën e krijuar nga fuqitë imperiale në vendet muslimane, të cilët e mbrojnë asimilimin (shkrirjen) e tërësishëm në kulturën sekulare liberale të Perëndimit. Këta janë apologjetët, ‘zotërinjtë e murmë’ të së sotmes të cilët e përfaqësojnë shtyllën e pestë brenda ummetit islam.

Marrë në përgjithësi, edhe pse ekziston shpresa në forcën e brendshme të ummetit, përpara nesh ndodhen prapësi çrregulluese. Duhet të përkujtojmë se, kur një popull që bart synim hyjnor, zgjedh të vetëkënaqet dhe të tregojë ngurrim e rezistencë ndaj punëve të botës, rezultati do të jetë poshtëria dhe vuajtja. “*Nëse ju nuk marshoni përpara, Ai (Zoti) do t’ju ndëshkojë me dënim të dhimbshëm dhe do t’ju zëvendësojë me një popull tjetër. Ju nuk mund t’i sillni aspak dëm Atij. All-llahu është i Zoti për të bërë çdo gjë*”, (et-Teubeh, 9:39).

Në këtë detyrë të frikshme alternativat e muslimanëve janë shumë të kufizuara: **getoizimi**, **asimilimi** dhe **mbrojtja**. Gjatë historisë, shumë popuj kanë humbur ngase kanë parapëlqyer të mbeten të mbyllur e të veçuar nga popujt ‘nikoqirë’. Si rezultat, ata ose janë fshirë nga faqja e dheut ose janë ‘spastruar etnikisht’ në njëfarë mase. Beni Israilët (Populli i Musait) e Egjiptit, hebrenjtë e Evropës para holokaustit dhe, në njëfarë mase, muslimanët e Spanjës përbëjnë rastet arketipe. Edhe shembujt e asimilimit janë gjithashtu të shumtë. Shumë do popuj e kanë humbur identitetin e tyre dhe janë gllabëruar nga tetëkëmbëshi (oktapodi) kulturor i qytetërimit dominant përgjatë dekadave e shekujve. Këtu mund të përmenden zezakët e Perëndimit dhe muslimanët e Ballkanit. Vetëm tani vonë, këta popuj kanë treguar një tendencë për ta mbrojtur identitetin e tyre, por me një çmim shumë të lart.

Alternativa më e mirë që të mund një bashkësi të mbijetojë e të prosperojë është ruajtja e vlerave dhe parimeve të saja unike kudo që të jetojë. Shembuj për këtë kemi tregtarët muslimanë të Lindjes së Lartë dhe nacionalistët evropianë të periudhës kolonialiste. Mbrojtja është e lidhur me fuqinë, qoftë materiale qoftë morale apo shpirtërore. Në kulmin e përhapjes së Islamit muslimanët kanë qenë të pajisur me të dyja këto fuqi. Më vonë, kur muslimanët gradualisht po e humbnin fuqinë materiale, mbrojtja shpirtërore ka qenë faktor kyç për hapjen e fronteve të reja. Që nga shekulli XVIII e këndeje perëndon edhe kjo dhe Evropa e mbron vetveten në plan të parë me fuqinë materiale.

Mbrojtja dhe ruajtja funksionon kur bashkësia ndërvepron me të tjerët. Ndërveprimi (interaksioni) është shkalla e parë për të marrë pjesë në punët e përgjithshme, publike. ‘Bashkësia mysafire’ atëherë bëhet pjesë e ‘bashkësisë nikoqire’, e integruar, jo e asimiluar. Ata atëherë punojnë për një fitim të ndarë bashkërisht, për një pajtueshmëri të përbashkët (Alu Imran, 3:64). Ky urdhër kur’anor mund të implementohet vetëm atëherë kur bashkësia

muslimane merr pjesë aktive në ‘gëzimin e së mirës dhe në ndalimin e së keqes’. Kriteret e së mirës dhe së keqes bazë janë të përbashkëta për secilin. Kur bashkësia muslimane përnjëmend ngritet në një shkallë të lartë morale dhe me efikasitet merret me çështjet që kanë të bëjnë me të gjithë, vetëm atëherë plotësohet kuptimi i bashkësisë më të mirë (Alu Imran, 3: 110).

Në një botë të xhahilijetit, ku paqa është në zhdukje e sipër, ummeti musliman gjendet në udhëkryqin e fatit të vet. Muslimanët e Perëndimit kanë një përgjegjësi të madhe mbi supet e tyre. Ardhmëria e tyre në masë të madhe varet nga zotësia e tyre për t’u bërë ballë sfidave të kohës. Muslimanët tani janë një pakicë e rëndësishme e Perëndimit. Ata kanë burime materiale të pafund dhe trashëgimi të ndryshme kulturore dhe qytetërimore. Islami është ngushëllimi final për shpirtin njerëzor, sepse është “*fe e natyrores*” (er-Rum, 30:30). Çdo denie njerëzore lind si musliman me një natyrë të bashkëlindur të së mirës në vetvete. Muslimanët janë të bekuar në kuptimin se burimi origjinal i Islamit, Kur’ani dhe Sunneti, akoma janë të ruajtur në formën e tyre të paprekur e të pastër pa kurrfarë tjetërsimesh e falsifikimesh, që s’është rast me tekstet e feve të tjera.

Në këtë kontekst mund të themi se muslimanët e Perëndimit mund të luajnë një rol të rëndësishëm për të ardhmen e njerëzimit. Ata mund të jenë katalizatorë (përshpejtues) të një ndryshimi hyjnor duke e brumosur ardhmërinë e njeriut në një milenium të ri. Ajo çka është e rëndësishme është besimi i paluhatshëm, njohuritë e thella dhe realizimi i asaj që e shprehin. Mbetet të shohim nëse këta muslimanë mund ose jo ta marrin mbi supet e tyre këtë barrë profetike.

Nga anglishtja:
mr. Rejhan Neziri